

ἡ στρατηγική τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία

τοῦ
Πάνου Σταθακόπουλου

Ἀρχιτέκτονα-Πολεοδόμου

Ὅταν ἀκοῦμε ἢ λέμε «νέες πόλεις», περιμένουμε νά ἀκούσουμε κάτι καινούργιο. Κάνοντας ὁμως μιά ἱστορική ἀνασκόπηση, κυρίως στήν εὐρωπαϊκή ἱστορία, βλέπουμε ὅτι ὅλες αὐτές οἱ «ἐννοιες» καθώς καί οἱ «ἐφαρμογές» δέν εἶναι κάτι «νέο», ἀλλά συνέχεια τῶν παλιῶν σκέψεων μέ διαφορετικότερους τρόπους σύνθεσης καί ἐφαρμογῆς.

Ἀπό τόν Μεσαίωνα ἤδη ὑπῆρχαν «νέες πόλεις» στή Γαλλία. Κατά τόν 14ο καί 15ο αἶωνα, ὀρισμένοι βασιλεῖς δημιούργησαν τίς λεγόμενες ἐπαυλεις «bastides» γιά τήν πυκνοκατοικία τῶν ἀπέραντων λεηλατημένων ἐπαρχιῶν. Οἱ ἐπαυλεις αὐτές εἶχαν πολιτική καί φορολογική οἰκονομία ἐξαρτημένη ἀπό τίς αὐλεις τῶν βασιλέων, καί μιά ἰδιαίτερη ἀλλά θαυμαστή ἀρχιτεκτονική.

Κατά τόν 14ο καί 15ο αἶωνα, παρατηροῦμε τή δημιουργία παραμεθορίων καί παραθαλασσιῶν περιοχῶν. Πόλεις κυρίως στρατιωτικές (δημιουργός τους εἶναι ἕνας μέγας τῆς ὄχρωματικής: ὁ Γάλλος Vauban).

Αὐτά ὁμως, ὅπως καί οἱ οὐτοπιστικές κατασκευές τῶν Ledoux, Fourrié, Boullée, Laqueux, Godin, δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά μιλάμε ἀποκλειστικά γιά τή δημιουργία νέων πόλεων, μέ τήν ἔννοια ἐνός ὀλοκληρωμένου συνόλου. Ἀντίθετα, ἡ μόνη ἐντυπωσιακή κατασκευή εἶναι αὐτή τῆς Πετρούπολης (Petrograd) τό 1703. Μέχρι 8.000 ἐργάτες συμμετείχαν στήν προσπάθεια ἀνανέωσης τῆς πόλεως πού τελείωσε τό 1763. Ἐδῶ ἐγινε καί ὁ πρῶτος Διεθνῆς Διαγωνισμός Ἀρχιτεκτονικῆς καθώς καί συμμετοχή τοῦ λαοῦ στά σχέδια καί κριτικές.

Ἐκτός ὁμως ἀπό αὐτά τά παραδείγματα, ἡ δημιουργία τῶν νέων πόλεων ἄρχισε στήν Ἀγγλία, ἡ ὁποία ἦταν ἡ πρώτη «βιομηχανική χώρα» καί ἡ πρώτη στήν πολεοδομική ἐπανάσταση καθώς καί στίς κοινωνικο-οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

- Τό 1937 συγκροτήθηκε ἡ ἐπιτροπή Barlow: ἡ Κυβέρνηση ἀναθέτει σέ εἰδικούς τήν ἀποστολή ἐθνικῆς χωροταξίας τῆς χώρας.
- Τό 1944 τό σχέδιο Abercrombie προτείνει ραδιοκεντρική ἀνανέωση τοῦ Λονδίνου.
- Τό 1946 τρεῖς γενιές νέων πόλεων θά ὑπάρξουν («New towns»).
- 1946-50: Ἐξι νέες πόλεις δημιουργοῦνται στήν ὑπόλοιπη Ἀγγλία Basildon-Grawlen, κτλ., ἐνῶ στή Γαλλία κατά τό ἴδιο διάστημα, κυρίως γύρω ἀπό τό Παρίσι, ἀρχίζουν νά παρουσιάζονται οἱ πρῶτες μεγάλες λαϊκές κατοικίες (grands ensembles) ἢ τά μεγάλα ἀστικά συγκροτήματα τύπου Sarcelles.
- 1955-56: πόλεις πῶ σημαντικές καί ἀυτόνομες ἐμφανίζονται, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Gumbernauld and Runcorn.

- Καί μετὰ τὸ 1960 μιὰ νέα σειρά «νέων πόλεων» ἐρ-
χεται στὸ φῶς (Keynes and Telford).

Ἐκτός ὅμως ἀπὸ τὶς ἀγγλικές νέες πόλεις, ἔχουμε μιὰ ὁλόκληρη σειρά δημιουργίας νέων πόλεων ἀνά τὸν κόσμον. Στὴ Γαλλία, ἔχουμε πέντε στὴν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ καὶ τέσσερες στὴν ἐπαρχία στὸ ἐπίπεδο τῆς Keynes and Telford N.T.,¹ μὲ 200.000-400.000 κατοί-
κους, πόλεις πού δημιουργήθηκαν:

- γιὰ νὰ προσφέρουν καλύτερη ζωὴ στοὺς κατοί-
κους, καί
- γιὰ νὰ δεχθοῦν τὰ ἀπαραίτητα πλαίσια παραγωγῆς
καὶ ἐξυπηρέτησης γιὰ καλύτερη καὶ ἄνετη παραγω-
γὴ.

Καταβλήθηκε δηλαδὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπιτυχία
«κανονικῆς ἰσορροπίας».

- Ἴσορροπία ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους καὶ τὶς λει-
τουργίες. Πληθυσμὸς καὶ ἀριθμὸς ἀπασχολήσεων.
- Ἴσορροπία ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς τάξεις, πού
ὑπολογίστηκε ἀπὸ τὴν ἀναλογία τῶν διαφόρων τύ-
πων ἀπασχόλησης τῶν κατοίκων σὲ σχέση μετὰ τὴν
ἀναλογία ἰδίων τύπων στὴ Γαλλία καὶ τὴν περιο-
χί.

Στόχος τῆς «κοινωνικῆς ἰσορροπίας» εἶναι, καί ἦ-
ταν, ἡ αὐξηση τῆς κατανόησης ἀνάμεσα στὶς κοινωνι-
κὲς τάξεις, πού θὰ προκύψει ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐπα-
φή.

Πόλεις ἐντοπισμένες σὲ ἀστικές περιοχές

Οἱ νέες πόλεις δημιουργήθηκαν κοντὰ στὰ παλιὰ
ἀστικά κέντρα, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνανέωση καὶ ἀναδιορ-
γάνωση τῶν προαστίων. Δὲν εἶναι πόλεις αὐτόνομες
οὔτε δορυφορικές, ἀλλὰ περιφερειακές, προσαρμοσμέ-
νες σὲ μιὰ μεγάλη μητροπολιτικὴ περιφέρεια. Ἡ
προσφορὰ ἀπασχόλησης καλύπτεται μῆσα στὸ πλάι-
σιο τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης.

Ἐάν ἡ ἰσορροπία μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχόλη-
σης καὶ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς εἶναι
ἀπαραίτητη, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι
τῶν νέων πόλεων ὀφείλουν ἀπαραίτητα νὰ ἐργάζονται
ἐπὶ τόπου, ὅπως ἔγινε μὲ τὶς ἀγγλικές new towns.

Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἐκλογῆς ἦταν μιὰ ἀπαραίτητη
προϋπόθεση γιὰ τοὺς μελετητές καὶ κατασκευαστές
τοῦ ἔθνικοῦ κατευθυντηρίου σχεδίου τῆς περιοχῆς
τοῦ Παρισιοῦ, τὸ ὁποῖο καὶ συντελέσισε στὴ δημιουρ-
γία τῶν νέων πόλεων.

Ἡ ἀγγλικὴ πρόθεση ἦταν νὰ ἀπελευθερώσει καὶ νὰ
ἀνακουφίσει τὸ Λονδίνο κατασκευάζοντας τὶς νέες
πόλεις μακριὰ ἀπὸ τὰ ὀδικὰ δίκτυα καὶ παραχωρώντας
κατοικία μόνον σ' αὐτοὺς πού εἶχαν ἤδη μιὰ
ἀπασχόληση στὸ χῶρο ἐκεῖνο. Ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶχε κα-
τηγορηματικὰ ἀπορριφθεῖ στὴν περίπτωση νέων πό-
λεων στὴ Γαλλία. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς

προϋποθέτει τέλεια συγκοινωνιακὰ δίκτυα μετὰ τῆς
νέας πόλης καὶ ὅλης τῆς περιοχῆς-περιφέρειας.
Προϋποθέτει ἀκόμη ὅτι οἱ πόλεις αὐτές δὲν βρίσκον-
ται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὶς γύρω ἀστικές πόλεις: Τελικὰ,
ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἡ φυσικὰ ἀπομακρυσμένες ἢ
ἀποτελοῦν ἐπέκταση τῶν μεγάλων ἀστικῶν συγκεν-
τρώσεων. Ἡ θέση τους ἔγινε καὶ γίνεται ἀντικείμενο
κριτικῆς μετὰ τὴ δικαιολογία ὅτι ὄχι μόνον δὲν εὐνοοῦν
τὴν ἀποκέντρωση, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὴν δημιουργοῦν,
ἰδιαίτερως οἱ νέες πόλεις γύρω ἀπὸ τὸ Παρίσι. Πάν-
τως, αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἦταν ἀρκετὰ ρεαλιστικὴ, μακριὰ
βέβαια ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν πολεοδομῶν..., ὑπαγορεύ-
τηκε ὁμως ἀπὸ τὰ αὐθαίρετα ρεύματα τῆς πολεοδο-
μίας. Ὡς αὐτὸς νὰ ἦταν ὁ λόγος, ἀλλὰ ἡ σκέψη ἦ-
ταν πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ.

Εἶναι ἀδιανόητο, σὲ μιὰ οἰκονομικὰ ἐλευθερὴ κοι-
νωνία, νὰ προσελκυσθοῦν οἱ ἰδιωτικοὶ φορεῖς ἐπένδυ-
σης κατοικίων (καὶ μόνο λαϊκῶν κατοικίων), ἀπασχο-
λῆσει δευτερογενοῦς καὶ τριτογενοῦς τομέα, δηλαδὴ
πολεοδομία διαφοροποιούμενη μῆσα σὲ μιὰ πλαστὴ
ἐπιχείρηση, μακριὰ ἀπὸ τὰ φυσικὰ ρεύματα τῶν ὑπαρ-
χόντων ἀστικῶν γύρω κέντρων.

Εἶναι ἐπίσης ἐνδεχόμενο τὰ νέα ἐμπορικὰ κέντρα,
εἰδικὰ σὲ πρώτη φάση, νὰ μὴ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντα-
γωνισθοῦν τὰ παλιὰ. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ δημιουργη-
θοῦν πόλεις «αὐταρχικές», κλειστὲς στὸν ἐσωτὸς τους,
σὲ μιὰ ἐποχῇ, ὅπου ἡ κινητικότητα εἶναι σῆμα προό-
δου ἢ ὅπου τὰ μεταφορικὰ μῆσα, ἐκμηδενίζοντας τὶς
ἀποστάσεις, συντελοῦν στὸ νὰ μεγαλώσει ἡ ἄκτινα
ἐπιρροῆς τῆς πόλης, δηλαδὴ νὰ γίνει μεγαλύτερη ἡ
ἐξάπλωση τῆς περιφερείας τῆς ἢ τῆς ἀστικῆς συγκεν-
τρώσεως.

Ἐπρόκειται γιὰ κάποιον γάμο μετὰ τὴν αὐθόρμητη
πολεοδομία, πού μπορούμε νὰ τὴν κατευνάσουμε συγ-
χρόνως ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, νὰ τοποθετηθῶμε ἠθελήμε-
να μῆσα στὸ ρεῦμα, ἀλλὰ ἀρκετὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν πη-
γὴ του, ὅστε νὰ ἔχει χάσει τὴν καταστρεπτικὴ του
δύναμη, κι ἀρκετὰ κοντὰ, ὅστε, ἐλέγχοντας το, θετόν-
τάς το σὲ ροή, νὰ εἶναι δυνατό νὰ προκαλέσουμε τὴ
γένεση ἑνὸς νέου δυναμικοῦ πού, μακροπρόθεσμα,
θὰ συμβάλει αὐθορμήτως στὴν ἐπαναἰσορροπία
ὁλόκληρης τῆς ἀστικῆς περιοχῆς.

Ἴσορροπημένες πόλεις

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀπασχόλησης ἐξαρτᾶται πρῶτα
ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὴν δυνατότητα πού ὑπάρχει νὰ βρεῖ κα-
νεὶς δουλειὰ στὴν πόλη ἢ στὴν περιοχή πού κατοικεῖ.
Ἡ δυνατότητα ἰσορροπίας μετὰ τῆς προσφορᾶς ἐργα-
σίας καὶ ἀριθμοῦ κατοικίων εἶναι κυρίως μιὰ ἀρχὴ
στὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων. Ὁ ἀντικειμενικὸς
σκοπὸς εἶναι νὰ ἐπιτευχθεῖ σὲ κάθε πόλιν ἕνας συντε-
λεστικὸς ἐργασίας γύρω στὸ 80%, μιὰ «αὐτάρκεια», δη-
λαδὴ ἰσορροπία μετὰ τῶν κατοίκων καὶ λειτουργιῶν
(πληθυσμὸς καὶ ἀπασχόληση).

1. N.T.: New Towns.

Σκοπὸς δὲν εἶναι μόνον νὰ προσφερθεῖ βιομηχανικὴ ἀπασχόληση ἀλλὰ ὅλη ἡ σειρά τῶν ἀσχολιῶν, καὶ ἰδίως στὸν τριτογενῆ τομεᾶ. Σὲ κάθε νέα πόλη ἔχει χωροθετηθεῖ μιά βιομηχανικὴ ζώνη καὶ πωλεῖται μαζί μὲ τὰ οἰκόπεδα κατασκευῆς κατοικιῶν. Οἱ βαρεῖς βιομηχανίες, οἱ ὁποῖες μολύνουν τὴν ἀτμόσφαιρα, ἐγκαθίστανται στὴν περιφέρεια, μακριὰ ἀπὸ τὶς νέες πόλεις, ἐνῶ οἱ ἐλαφρὲς εἶναι κοντὰ στὶς κατοικίες.

Σχετικὰ μὲ τὴν πολιτικὴ τῶν γραφείων, τὰ ἀπλά γραφεῖα εἶναι διασκορπισμένα στὸ κέντρο τῶν πόλεων καὶ τὰ «πάρκα ἀπασχόλησης» στὴν περιφέρεια, προσαρμογὴ τὴν ἀμερικανικὴ ἰδέα «business park».² Τὰ πάρκα αὐτὰ ἀποτελοῦν μιά νέα καινοτομία καὶ συναντοῦν τεράστια ἐπιτυχία (αὐξηση) μέσα στὶς νέες πόλεις. Ἡ δημιουργία τῶν πάρκων εἶναι μιά ἐπιτυχημένη προσπάθεια πού καμιά ἄλλη χώρα δὲν ἐπιχείρησε ἀκόμα, καὶ ἴσως εἶναι τὸ πιὸ βασικὸ στοιχεῖο τοῦ γαλλικοῦ πειράματος.

Ἡ ἐπιτυχία του ἐξαρτᾶται ἀπὸ μιά πολιτικὴ ἐνθαρρυντικὴ πού καταπολεμᾷ τὴ συνθησιαμὴ ἰδέα νὰ δημιουργηθῶνται τὰ γραφεῖα στὴν καρδιά τῶν παλιῶν ἀστικῶν πόλεων.

Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέτρα, χαρακτηριστικὸ εἶναι ἡ πρὶμοδότηση καὶ οἱ διευκολύνσεις πού παρέχονται στὶς βιομηχανίες γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς νέες πόλεις. Μὲ τὸ νόμο τοῦ 1960, γιὰ κάθε βιομηχανικὴ ἐγκατάσταση μεγαλύτερη ἀπὸ 1500 μ² ἢ γιὰ γραφεῖα μεγαλύτερα ἀπὸ 1000 μ², πρέπει νὰ ζητεῖται ἡ ἔγκριση τῆς ἐπιτροπῆς ἀποκέντρωσης· αὐτὸ βέβαια ἰσχύει γιὰ τὸ Παρίσι.

Ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα θὰ πάσουν νὰ ἰσχύουν ὅταν οἱ νέες πόλεις θὰ εἶναι ἀρκετὰ προχωρημένες, ὥστε νὰ ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη στοὺς ἐπενδυτές, καὶ θὰ ἔχουν πιά τελειοποιήσει τὸν ἐξοπλισμὸ ὑποδομῆς καὶ τὸν ἐπιχειρησιακὸ ἐξοπλισμὸ, τηλέφωνο, τῆλεξ κτλ.

Πάντως, μέχρι σήμερα οἱ προβλέψεις τοῦ VI πλάνου δὲν ἔχουν ὑλοποιηθεῖ, κυρίως γιὰ τὶς νέες πόλεις στὴν περιοχὴ Παρισιῦ, καὶ πιὸ ἀποκλειστικὰ στὸν τριτογενῆ τομεᾶ.

ἀνάλυση τῆς νομικο-οικονομικο-πολιτικο-θεσμικῆς διαδικασίας

α) *Οἱ πέντε νέες πόλεις στὴν περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ (II de France)*

Ἡ περιοχὴ II de France, περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ, ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ἐπαρχίες τῆς «μικρῆς κορώνας» (petite couronne) καὶ τέσσερες ἐπαρχίες τῆς «μεγάλης

κορώνας». Ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τριῶν τελευταίων δημογραφικῶν ἀπογραφῶν βλέπουμε ὅτι:

Οἱ γύρω περιοχές αὐξάνουν δημογραφικά, ἐνῶ τὸ Παρίσι συνεχῶς ἐλαττώνεται.

	1962	1968	1975
Paris	2.790.000	2.590.000	2.299.000
II de France	8.460.000	9.250.000	9.878.000

Συνολικά, τὸ Παρίσι, σὲ δεκατρία χρόνια, θὰ ἔχει χάσει 500.000 κατοίκους, ἐνῶ ἡ II de France αὐξάνεται σὲ σημείο, πού νὰ περιέχει στὸ 1/50 τῆς ἐπιφάνειας τὸ 1/5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας. Ἡ προσπάθεια νὰ σταματήσει ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ μὲ τὸ PADOC³ στὴ δεκαετία τοῦ 1950, ἀπέτυχε. Ὅμως, μιά καινούργια στρατηγικὴ χαράχτηκε μὲ τὸ κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας καὶ πολεοδομίας (SDAU), τὸ 1965. Πρόκειται γιὰ μιά ἰδέα συντετῆ: νὰ μεθοδεντεῖ ἡ αὐξηση τοῦ Παρισιῦ, καὶ συγχρόνως νὰ ἀναδιοργανωθεῖ. Ὁ κύριος ἄξονας φυσικῆς αὐξησης εἶναι ὁ Σηκουάνας.

Ἡ τακτικὴ τοῦ SDAU καθόρισε δύο ἄξονες δευτερεύοντες τῆς πολεοδομικῆς αὐτῆς ἐπιχείρησης παράλληλα, ἐνῶ συγχρόνως τοὺς τοποθέτησε ἐκατέρωθεν τοῦ ἄξονα αὐξησης: *la vallée de la Marne* καὶ *la vallée de la Seine* (Ἡ κοιλάδα τοῦ Μάρνη καὶ ἡ κοιλάδα τοῦ Σηκουάνα).

Ἐνας ἄξονας ἀπὸ τὸ Βορρά, περνώντας ἀπὸ Meaux, Doisy-le-Grand, La Lisiere de Roissy-en-France, La Vallée de Montmerency, Pontoise, θὰ δεχθεῖ τὴν ἐγκατάσταση τῶν καινούργιων πόλεων Cergy-Pontoise στὸ Βορρά, ὄντικα τοῦ Παρισιῦ, καὶ Marne-la Vallée στὸ Βορρά, ἀνατολικά. Ἐνας ἄλλος ἀπὸ τὸ Νότο, περνώντας ἀπὸ Mellin Evry-Palaiseau, Trappes, Mantes, θὰ δεχθεῖ τὴν ἐγκατάσταση τῶν καινούργιων πόλεων Melun-Senart, νοτιο-ἀνατολικά, Evry, κατὰ μῆκος τοῦ αὐτοκινητοδρόμου τοῦ Νότου, Saint-Quentin-en-Iveline, νοτιο-ὄντικα, κοντὰ στὶς Βερσαλλίες. Ἐτσι, ἡ περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ θὰ γίνῃ πραγματικὰ πολυκεντρικὴ καὶ θὰ ἀναδιοργανωθεῖ γύρω ἀπὸ τὶς πόλεις καὶ τὰ πέντε κέντρα τῶν νέων πόλεων.

Ἡ DATAR⁴ ὀνόμαζε τὶς πόλεις αὐτές πόλεις στήριγματος καὶ ἰσορροπίας, γιὰτὶ σ' αὐτές θὰ γίνῃ τὸ πρῶτο βῆμα ἀποκέντρωσης πρὸς τὶς μεγάλες ἐπαρχιακές μητροπόλεις.

Ἐτσι, τὸ SDAU ὅλης τῆς περιοχῆς Παρισίων μετατράπηκε σὲ SDAU τῆς περιοχῆς II de France, στὶς 28 Μαΐου 1969, καὶ ὀνομάστηκε SDAURIF.⁵ Αὐτὸ τὸ SDAURIF ἐπανεξετάστηκε στὸ σύνολο του ἀπὸ τὸ

3. PADOC: Σχέδιο χωροταξίας καὶ γενικῆς ὀργανώσεως τῆς περιοχῆς Παρισιῦ.

4. DATAR: Ἡ ἀνώτατη, μετὰ τὸν πρωθυπουργό, ἀρχή, πού διευθύνει καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὸ ἔθνικο κατευθυντήριο σχέδιο.

5. SDAURIF: Κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας καὶ πολεοδομίας τῆς περιοχῆς II de France.

2. Business Park = Centres d'Affaires: Ἐνα μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, μὲ γραφεῖα, ἰδιωτικὰ καὶ ὄμοια, μὲ κέντρα ψυχαγωγίας καὶ πολιτιστικά, πού ὅλα μαζί συνθέτουν μιά ἔννοια σάν τὴ δική μας τὴν ἀγορά (forum) καὶ βρίσκονται στὴν καρδιά τοῦ κέντρου αὐτοῦ.

1974, γιά νά γίνει τελειωτικά ἀποδεκτό τήν 1η Ἰουλίου 1976. Ἡ προτεραιότητα στίς πέντε καινούργιες πόλεις παρέμεινε, προστέθηκαν ὁμοίως καινούργια στοιχεία. Παράμενει ἡ πολιτική γιά δημιουργία φυσικῶν περιοχῶν ἰσορροπίας, καθώς καί χωροταξία γεωργικῶν περιοχῶν μέσα στήν περιοχή II de France. Προβλέπεται ἐπίσης δημιουργία χώρων ἀναψυχῆς καί ψυχαγωγίας. Ἡ χωροταξική αὐτή ἰδέα (ZNE)⁶ ὁλοκληρώνει τήν πρωταρχική ἰδέα τοῦ Lewis Mumford γιά τήν «κυριαρχία τοῦ πράσινου». Τροποποιήσεις στό SDAU ἔγιναν καί γιά τή βελτίωση τοῦ κυκλοφοριακοῦ συστήματος. Προοδευτικά, δίνεται προτεραιότητα στό ἀστικό συγκοινωνιακό μέσο, κυρίως, στίς καινούργιες πόλεις.

Οἱ συνεχεῖς ἀναθεωρήσεις τοῦ SDAU δέν εἶναι ἄσχετες μέ τήν κρατική διοικητική τροποποίηση, μέ τό καταστατικό τοῦ Παρισιῦ καί τῆς περιοχῆς. Δέν ὑπάρχουν πιά δύο νομάρχεις, Παρισιῦ καί περιοχῆς, ἀλλά ἕνας γιά ὅλη τήν περιοχή, καθώς καί ἕνας δήμαρχος γιά τήν πρωτεύουσα, γιά πρώτη φορά μετά ἀπό 100 χρόνια (J. Chirac), πού θά ἐλέγχει τή δύναμη τοῦ Παρισιῦ. Εἶναι μία γραφειοκρατική διοίκηση μέ 35.000 ἀνθρώπους καί ἕνα προϋπολογισμό 7 1/2 δισεκατομμυρίων φράγκων περίπου. Τό συμβούλιο τοῦ Παρισιῦ διαθέτει 109 δημοτικές συμβουλίες ἐξαιρουμένης τῆς θητείας. Τό Διοικητικό συμβούλιο τῆς περιοχῆς ἐπαρξίας τοῦ Παρισιῦ ἀντικαταστάθηκε ἀπό τό Γενικό Συμβούλιο.

Οἱ πέντε νέες πόλεις τῆς περιοχῆς Παρισιῦ ἔχουν ὀρισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

Ὁφείλουν νά δεχθοῦν ἡ καθεμιά περίπου 380-400.000 κατοίκους ἀπό τώρα ἕως τό 2.000 καί ἔχουν πολεοδομική περίμετρο ἀπό 7.000-15.000 ἑκτάρια (μέσο ὄρος).

Γιά νά μπορέσουν νά ἀποκεντρωθοῦν οἱ βιομηχανίες, χωρίς νά ἀπομακρυνθοῦν πολύ ἀπό τήν πρωτεύουσα, ἡ ἀπόστασή τους ἀπό τό Παρίσι εἶναι 10-35 χλμ.

Οἱ καρδιές τῶν καινούργιων πόλεων περιέχουν κυρίως ἐξοπλισμό διοικητικό, καθώς καί ἐμπορικά κέντρα μέ ἀκτίνα δράσης στή γύρω περιοχή, γιά νά ἐξυπηρετοῦν 30-50.000 κατοίκους, κυρίως γιά τίς παλιές συνοικίες πού δημιουργήθηκαν ἀπό τά grands ensembles.⁷

Ἐξέχουσα θέση κατέχουν τά φυσικά δάση πού εἶναι ZNE (δάση, λίμνες, ἀγροτικές περιοχές) στό ἔσω-τερικό τῶν πόλεων αὐτῶν.

Ἡ κυκλοφορία εἶναι βασισμένη στό διαχωρισμό τοῦ δικτύου κυκλοφορίας λεωφορείων, πεζῶν καί ποδηλατιστῶν. Στό θέμα τῆς ἐργασίας, τά 8/10 τῶν ἀτόμων πρέπει νά βρίσκουν δουλειά ἐπί τόπου, ἀποφεύγοντας τίς μεγάλες μετακινήσεις.

6. ZNE: Ἐθνικές περιοχές φυσικῆς ἰσορροπίας.

7. Grands Ensembles: Μεγάλα οἰκοδομικά συγκροτήματα (κυρίως κατοικιών).

Τό 1977, μιά σημαντική καθυστέρηση σημειώθηκε μέ τήν οικονομική κρίση, ἔχοντας σάν συνέπεια τή μὴ δημιουργία καινούργιων λειτουργικῶν θέσεων. Ὁμως, ἡ διαφοροποίηση τῶν λειτουργιῶν πρότυπο, δευτέρου καί τρίτου τομέα, τέθηκε σέ ἐφαρμογή ἀπό τό Etablissement Public (Δημόσιος Ὄργανισμός).

Αὐτές οἱ πόλεις ἄρχισαν νά ἐμφανίζουν τώρα μιά σχετική κοινωνική λειτουργία καί συγχρόνως κρατική, παρουσιάζοντας ὀρισμένα θετικά στοιχεία στό ἐπίπεδο τοῦ κοινωνικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἄν καί οἱ μεγάλοι οἰκισμοί ὑφίστανται ἐδῶ καί 25 χρόνια.

Οἱ νέες πόλεις στήν ἐπαρχία

Τό 1966, καταρτίστηκαν οἱ ὀργανισμοί μελετῶν τῶν μεγάλων πόλεων OREAM⁸ (Organisation d' Etudes d' Aires Métropolitaines), πού προορισμό εἶχαν νά συμβάλουν στήν ἀποκέντρωση αὐτῶν τῶν πόλεων. Ὑπόκεινται στή δικαιοδοσία τοῦ κάθε νομάρχη τῆς περιοχῆς αὐτῆς καί λειτουργοῦν μέ κοινῶν χρηματοδοτούμενα ἀπό τό κράτος. Ὁ κύριος ρόλος τους καθορίζεται ἀπό τό SDAU, σέ τοπική κλίμακα.

Χωροταξική ὄργανωση καί ὀργανισμός διαχειρίσεως

Γιά νά κατανοήσουμε τό δυαδισμό τῶν κρατικῶν δυνάμεων τῶν καινούργιων γαλλικῶν πόλεων, θά ἦταν προτιμότερο ν' ἀρχίσουμε ἀπό τίς ἀγγλικές περιπτώσεις μέ τό σύστημα «Development Corporation» (ἀνώνυμες ἐταιρείες). Στήν Ἀγγλία, αὐτή ἡ δομή εἶναι ὁ ὑπεύθυνος καί ὁ μοναδικός ὀργανισμός χωροταξίας καί πολεοδομίας (ἀγορά γῆς, μελέτη, ἐπιβλεψη καί κατασκευή, κατά 90% περίπου).

Δέν δημιουργοῦν μιά σουπερ-Δημαρχία, ὅπως στή Γαλλία, ἀλλά προτιμοῦν ἡ ἐργασία νά εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τή συνύπαρξη μέ τίς ὑπόλοιπες κοινοτικές καί δημοτικές ἀρχές. Ἡ λύση, στή Γαλλία, ἐξ αἰτίας τῆς κλίμακας τῆς ἐπιχείρησης, ἦταν ὁ καταρτισμός ἑνός δημοσίου ὀργανισμοῦ χωροταξίας καί συγχρόνως μιά καινούργια νομικο-πολιτική ὄντοτητα. Ὁ χωροταξικός ὀργανισμός στήν ἀρχή εἶναι μιά δομή δύσκολη, καί ἀποτελεῖται ἀπό τήν ἀποστολή χωροταξικῶν μελετῶν (MEA:⁹ Mission d'Etudes et Aménagement) καί ἕναν ὀργανισμό κτηματολογίας (Etablissement Foncier).¹⁰

Στήν ἀρχή τῆς μελέτης μιᾶς καινούργιας πόλης ὑπάρχει μιά μικρή ομάδα ἀπό 20-60 άτομα. Ἡ MEA τά χωρίζει σέ 4 ομάδες ἐργασίας: διοικητικοῦ, προγραμματισμοῦ, ὑποδομῆς καί πολεοδομίας. Ἐκτός αὐτοῦ, ὁ ὀργανισμός κτηματολογίας (ἀγορά, ἀποζημιώσεις, οἰκόπεδα) καταρτίζεται ἢ ἀπό τό γραφεῖο κτημα-

8. OREAM: Ὄργανωση ἀνάπτυξης μητροπολιτικῶν περιοχῶν.

9. MEA: Ἀποστολή χωροταξικῶν μελετῶν.

10. Etablissement Foncier: Ὄργανισμός κτηματολογίας.

τολογία της περιοχής Παρισιού (AFTRP) ή από τόν κάθε Δημόσιο οργανισμό (Etablissement Public) ή από τήν DDE.¹¹

Η απόκτηση τών οικοπέδων προϋποθέτει πολλές ενέργειες: Η AFTRP απέκτησε 20.000 εκτάρια σε 6 χρόνια από τά όποια 8.600 προορίζονταν γιά τίς καινούργιες πόλεις. Στη συνέχεια ή MEA άντικαταστάθηκε από μία μόνο δομή (EPA: Etablissement Public d' Aménagement) που συνεχίζει τίς μελέτες, αγοράζει οικόπεδα μέ τή διαδικασία άπαιλοτριώσης (σύστημα ZAD) χωρίς νά επιδιώκει τήν κερδοσκοπία.

1η φάση: MEA Organisme Foncier

2η φάση: EPA

Η εξέλιξη τής ομάδας χωροταξίας

Η διαμόρφωση τής EPA¹² άρχισε τό 1969-70 σε διάφορες καινούργιες πόλεις. Κυρίως, τό προσωπικό τής MEA άποσπάται από τήν EPA και συμπληρώνεται, διότι ή EPA είναι μία δομή περισσότερο πολύπλοκη, που οδηγεί σε άισιο τέλος τή συγκρότηση μιάς καινούργιας πόλης 300.000 άτόμων. Η EPA δέν κατασκευάζει κατοικίες, αλλά συνάπτει συμβάσεις μέ φορείς χρηματοδοτήσεως, κρατικούς και ιδιωτικούς. Ο κάθε συμβαλλόμενος είναι ύποχρεωμένος νά εκτελέσει τούς δρους τής συμφωνίας· ή μέν EPA εδθύνεται γιά τόν έξοπλισμό τών πόλεων, και κυρίως τήν ύποδομή, ό δέ χρηματοδότης όφείλει νά σεβαστεί τήν άνειλημμένη ύποχρέωση και τίς κάθε είδους δυσκολίες, όπως καθορίζονται από τόν δημόσιο οργανισμό, ό όποίος είναι ό συντονιστής τού έργου.

Η EPA είναι υπεύθυνη γιά τήν άκριβή και τέλεια άποπεράτωση τής καινούργιας πόλης.

Έξετάζοντας τό θέμα από νομικο-πολιτικής άπόψεως, ή καινούργια πόλη είναι μία πρόκληση, γιατί βρίσκεται σε μία περιοχή που άνήκει σε 10-20 κοινότητες. Αυτή ή άναπροσαρμογή τού χώρου διπλασιάζεται από μία χρηματική άναπροσαρμογή: Οι κοινότητες δέν μπορούν νά άντεπεξέλθουν στά συμπληρωματικά κονδύλια (έξοδα) γιά τήν κατασκευή τού έξοπλισμού τής καινούργιας πόλης· έτσι, συμπυκνώνονται, αλλά οί νομικές παραδοσιακές φόρμουλες δέν είναι άρκετές.

Αυτές οί φόρμουλες τής συσείρωσης που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα είναι τό SIVOM¹³ (Le syndicat intercommunal á vocation multiple). Η άστική περιοχή και ή άστική κοινότητα χρησιμοποιήθηκαν από τίς κοινότητες που θέλουν νά συνεργαστούν σε όρισμένους τομείς, όπως στην κατασκευή δρόμων, σε έργα ύποδομής και στην άστική συσσώρευση τών κοινοτήτων.

Η φόρμουλα τού SIVOM χρησιμοποιήθηκε στό Cergy-Pontoise, Evry και κυρίως στό Saint Quentin, αλλά γιά μικρό χρονικό διάστημα. Τά παραπάνω διέπονται από τό νόμο τού Boscher.

Ο νόμος Boscher (10 Ίουλίου 1970) θεσπίστηκε γιά νά διευκολύνεται ή άστική συσσώρευση. Προσφέρει στις κοινότητες, που βρίσκονται στην περίμετρο τών καινούργιων πόλεων, τρεις δυνατότητες.

1. L' Ensemble Urbain (Τό άστικό σύνολο)

Οί κοινότητες ζητούν παμψηφεί τό έδαφος, που συμπίπτει μέ τήν περίμετρο τών ΝΠ,¹⁴ νά μπορεί νά άνήκει στην περίμετρο τής καινούργιας πόλης. Τό συμβούλιο τού άστικού συνόλου (EU) περιλαμβάνει 5 εκπροσώπους τών κοινοτήτων και 4 τού γενικού συμβουλίου τής Νομαρχίας (Conseil Général du Département): περίπτωση Vaudreuil.

2. La Communauté Urbaine (Η άστική κοινότητα)

Οί άρμοδιότητες τών άστικών κοινοτήτων δέν περιορίζονται μόνο μέσα στην περίμετρο τής πολεοδομικής επιχείρησης, αλλά προεκτείνονται και σε ένα μεγάλο τμήμα, έξω, στά έδάφη τών γύρω κοινοτήτων. Έάν ή Communauté Urbaine λειτουργεί καλά, δημιουργεί, μακροπρόθεσμα, τή συγχώνευση τών κοινοτήτων σε άστικό σύνολο.

3. Le Syndicat Communautaire (Ο κοινοτικός οργανισμός)

Αυτή ή συσσώρευση είναι πιο δύσκολη, γιατί έχει σαν στόχο νά διατηρήσει τήν κοινοτική άυτονομία και ταυτόχρονα τή δυνατότητα δημιουργίας καινούργιας πόλης. Έξω από τήν περίμετρο, κάθε κοινότητα διατηρεί τήν πλήρη άρμοδιότητά της. Στο έσωτερικό, κάθε μία συμμετέχει διά μέσου τού Comité Syndical (άναλογία συμμετοχής σχετική μέ τή σημασία τής κάθε μιάς) στη διαχείριση τής καινούργιας πόλης. Αυτή τή φόρμουλα τήν επικρότησαν 8 πόλεις.

Έχει προβλεφθεί επίσης, μακροπρόθεσμα (max. 25 χρόνια), ή SCA (Syndicat Communautaire d' Aménagement) νά τροποποιηθεί σε Communauté Urbaine.

Ο νόμος Boscher τέθηκε σε έφαρμογή, αλλά προκάλεσε μεγάλη άναστάτωση, έτσι, ώστε νά επέλθουν και άλλες τροποποιήσεις από τά διάφορα πολιτικά κόμματα.

Σήμερα, οί έργασίες στις καινούργιες πόλεις γίνονται μέ λίγη δυσκολία, σε σχέση μέ τήν EPA, που άκολουθεί τίς κυβερνητικές άπόψεις [50% τού συμ-

11. DDE: Νομαρχιακή Διεύθυνση έξοπλισμού.

12. EPA: Δημόσιος οργανισμός χωροταξίας.

13. SIVOM: Διακοινοτικός οργανισμός πολλαπλών άποστολών.

14. ΝΠ: Νέες πόλεις.

βουλίου (Conseil d'Administration) εἶναι διορισμένοι ἀνώτεροι κρατικοὶ ὑπάλληλοι. Οἱ περισσότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς SCA¹⁵ ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὴν ἄριστερά (Union de la Gauche).

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ θά ἐπηρεάσει ἰσῶς τὸ μέλλον τῶν καινοῦργων πόλεων.

Παρ' ὅλες τὶς ἀδυναμίες καὶ τὴ χρεοκοπία, πού εἶναι συνέπεια τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐξοπλισμοῦ, οἱ καινοῦργες πόλεις τῆς Γαλλίας βρίσκονται πολὺ κοντὰ στὴν πραγματικότητα. Ἡ κρατικὴ ὑποστήριξη μέχρι τὴν ὀλοκλήρωσή τους εἶναι ἓνα «αὐτοῦ» σπουδαῖο, παρ' ὅλη τὴν οικονομικὴ σύγχρονη ἐξέλιξη.

Πάντως, ἡ δημιουργία τῶν ΝΠ δὲν εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν στὶς παλιές πόλεις. Ἡ κριτικὴ πού θεωρεῖ τὶς ΝΠ σάν μερικὰ τουλάχιστον ὑπεύθυνες γιὰ τὸ ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν στάσιμες ἢ καὶ νὰ ἐπιδεινώνονται οἱ συνθήκες ζωῆς στὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων, στηρίζεται ἰσῶς σὺς ἐξῆς λόγους:

- Οἱ νέες πόλεις συγκεντρώνουν τὴν «ἀφρόκρεμα» τῆς βιομηχανίας, τοὺς πύ νένους, ἐργατικά χέρια, εἰδικευμένα καὶ μὴ, καὶ κυρίως παρουσιάζεται μιὰ ἐνίσχυση στὸν τριτογενὴ τομέα.
- Οἱ νέες πόλεις βοηθοῦν περισσότερο αὐτοὺς πού ἔχουν ἤδη μιὰ δουλειὰ καὶ ὄχι αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, ὅπως οἱ φτωχοί.
- Βάσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς πού ὑφίσταται, στὶς παλιές πόλεις ἀξήθηκε τὸ ποσοστὸ τῶν κατοίκων πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κοινωνικὴ ἐνίσχυση, ἐνῶ συγχρόνως μειώθηκαν τὰ ἔσοδα τῶν δήμων καθὼς καὶ οἱ ψυχαγωγικὲς καὶ πολιτιστικὲς δραστηριότητες, μετατρέποντας τὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων σὲ κέντρα δευτερεύουσας ἢ ἀνύπαρκτης σημασίας.

διαδικασία δημιουργίας τῶν νέων πόλεων στὴ Γαλλία

Νέες πόλεις ἢ διοργανωμένα προάστια;

Πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια, ὅταν λέγαμε νέες πόλεις, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἀναφερθοῦμε ποτὲ στὴ Γαλλία. Ἐννοοῦσαμε πάντοτε τὰ πειράματα τῶν ἀγγλικῶν νέων πόλεων, τῆς Σουηδίας, Φινλανδίας, Πολωνίας, Οὐγγαρίας, Ρωσίας, πού ἦσαν ἄπειρα. Ἄλλα συγκροτήματα, ὅπως στὴ Βραζιλία καὶ ἡ Chandigarh στὶς Ἰνδίες, τραβοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ οἱ λόγοι ἰδρύσεώς τους ἦταν μόνον λόγοι γοητροῦ, τελείως διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ἄλλων κρατῶν.

Κατόπιν ἡ Γαλλία ἔγινε πρωτοπόρος σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ὑπάρχουν σχέδια γιὰ ἐννέα νέες πόλεις, ἐνῶ ὅλες βρίσκονται στὸ στάδιο ἰδρύσεως. Οἱ πύ προχω-

ρημένες εἶναι τὸ Evry, Cergy-Pontoise, Marne la Vallée, Melin-Senart, Saint Quentin en Yvelines, Vaudreuil l' Isle d'Abau (Lyon), Etang de Berge (Fos Marseille), Lille-Est, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πέντε στὴν περιοχὴ Παρισίου καὶ τέσσερες στὴν ὑπόλοιπὴ Γαλλία. Ὅρισμένες μάλιστα ἀπὸ αὐτές εἶναι ἤδη κατοικημένες καὶ ἔχουν πληθυσμὸ 40.000-80.000 κατοίκους.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐκτίμηση, ἢ ἡ πρόβλεψη, γιὰ τὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων, ἔχουμε φανερά μιὰ σημαντικὴ ἀλλαγὴ στὴν κλίμακα σχετικὰ μὲ προηγούμενες κατασκευές στὴ Γαλλία καὶ γενικότερα στὴν Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἦταν πάντοτε «περιορισμένης ἐκτάσεως», max. 50.000 κάτοικοι συνήθως, μὲ λαϊκές κατοικίες καὶ μὲ ἐλάχιστο, ἂν ὄχι ἀνύπαρκτο, ἐμπόριο. (Sarcelles στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας της, τὸ 1955).

Οἱ πρώτες ἀγγλικές νέες πόλεις ἦταν τῆς τάξεως τῶν 60.000 κατοίκων, δηλαδὴ τὸ 1/6 μιᾶς μεσαίας γαλλικῆς νέας πόλης, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Bordeaux, Toulouse γιὰ τὰ γαλλικὰ δεδομένα ἢ τῆς Πάτρας, Λάρισας γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Ἡ ὑπάρχουσα κατάσταση πρὶν ἀπὸ τὶς νέες πόλεις

Ἡ καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἡ καταστροφὴ ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καὶ ἡ μεγάλη αὐξηση τῶν γεννησιῶν μετὰ τὸν πόλεμο προκάλεσαν, στὶς ἀρχές τοῦ '50, μιὰ τεράστια ἔλλειψη κατοικιῶν.

Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν ἡ ὁποία χαράχτηκε ἀπέβλεπε στὴν παραγωγή κατοικιῶν. Γιὰ νὰ καλύψουν τὴν ἔλλειψη ἔπρεπε νὰ δράσουν γρήγορα, πολλαπλασιάζοντας τὸν ἀριθμὸ τῶν διαμερισμάτων: Ἐπρεπε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ προφτάσουν τὴν καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὶς δημιουργηθεῖσες ἀνάγκες ἀπὸ τὴν ἀστικοποίηση τῶν μητροπολιτικῶν πόλεων, τὴ δημογραφικὴ αὐξηση, τὴ βιομηχανοποίηση καὶ γενικὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς σημερινῆς Γαλλίας.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστὸ: Φάσεις κατασκευῆς, ὅπως αὐτές τῶν «ZUP» (ζὼνη χωροταξικῆς προτεραιότητας) ἢ «Grands Ensembles» (μεγάλια συγκροτήματα), συνήθως λαϊκῶν κατοικιῶν, ἀρχισαν νὰ ξεφυτρώνουν παντοῦ. Ἄλλὰ, ὅλα αὐτὰ τὰ προγράμματα ἔπασχαν ἀπὸ ποιότητα κατασκευῆς, ἐξυπηρέτηση, ἀπασχόληση, ἐμπόριο καὶ κοινωνικότητα. Οἱ κατοικίες ἦσαν ἢ τοποθετημένες μακριὰ ἀπὸ τὰ πάρκα δραστηριότητας-ἀπασχόλησης, ἢ σὲ χώρους πού δὲν ὑπῆρχαν ἀπασχόληση, κοινωνικὸς ἢ ἀθλητικὸς ἐξοπλισμὸς ἢ, ἂν ὑπῆρχαν, ἦσαν μηδαμινὰ.

Τοποθετημένα στὴν τύχη, σ' ἐλεύθερα οἰκόπεδα, πολλὰς φορὲς ὁμοῦ καὶ σὲ χώρους ἀνθυγιεινούς καὶ ἀκατάλληλους γιὰ ἀνοικοδόμηση, μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ μὲ κακὴ σύνδεση μὲ τὶς ὑπόλοιπες ἀστικές περιοχές, αὐτὰ τὰ προγράμματα δημιουργίας ὄχι μόνον δὲν ἔλυσαν τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα, ἀλ-

15. SCA: Κοινοτικὸς ὄργανισμὸς χωροταξίας.

λά δημιουργήσαν πρόσθετα στην υπάρχουσα «αναρχική»¹⁶ αστική αύξηση της κατοικίας».

Αυτή η πολιτική συνίστατο στη δημιουργία συνοικιών ύπνου ή «πόλεων ύπνου» στην περιφέρεια των νέων πόλεων.

Η κατάσταση αυτή πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης μέχρι να φτάσουμε στη δημιουργία των νέων πόλεων. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν: Sarcelles, Languedoc, Roussillon, Mirail le Toulouse. Μετάβαση από τη διαδικασία δημιουργίας μεγάλων συγκροτημάτων στις νέες πόλεις, Grands Ensembles-ZUP-ZAC-Villes Nouvelles.

Κατά τη διάρκεια των κατασκευών αυτών, λίγα συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών υπήρξαν ενδιαφέροντα, με κοινωνική και πολιτιστική εξυπηρέτηση.

Ποιοί λόγοι ώθησαν τους υπεύθυνους στην απόφαση δημιουργίας των νέων πόλεων

Οι νέες πόλεις στη Γαλλία δημιουργήθηκαν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της μεγάλης αστικής συσσωρευσης, ανάγκες που προήλθαν από τη δημογραφική αύξηση, μετανάστευση-βιομηχανοποίηση της περιοχής ή περιοχών.

Αυτός ο επίσημος «όρισμός» δηλώνει με πληρότητα την αιτία απ' όπου ξεκίνησε η ιδέα για δημιουργία νέων πόλεων· όρισμός, που συμπίπτει και με όρισμένες προηγούμενες διαπιστώσεις, όπως η ανάγκη για μεγάλους οικισμούς κατοικιών και μεγάλα συγκροτήματα κατοικίας.

Η γοργή και μεγάλη αστική συσσωρευση ήταν ένα φαινόμενο «αυαπόφευκτο», «ανεξέλεγκτο», «διεθνές», και ήταν αδύνατο να σταματήσει.

Μιά τέτοια αύξηση είχε κερδοφόρα αποτελέσματα, διότι ήταν συγχρόνως ή προϋπόθεση, ή συνέπεια και τό σημείο μιάς δυναμικής οικονομίας, ταυτισμένης με την οικονομική ανάπτυξη ολόκληρης της περιοχής και συγχρόνως σχετική με την ανάπτυξη της Γαλλίας. «Τό να ισχυριστεί κανείς ότι μπορεί να σταματήσει τη χωροταξική διάχυση μιάς αστικής περιοχής, είναι τό ίδιο σάν να ισχυρίζεται ότι μπορεί να βάλει φραγμό στην οικονομική ανάπτυξη». Δέν πρέπει, λοιπόν, να ελαττώσουμε τη χωροταξική διάχυση των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά να τά διευθετήσουμε και να τά χωροθετήσουμε. Έτσι, ώστε να τηθεί τέλος σε μιά πολεοδομία, που άποκλήθηκε «αναρχική».

Μιά τέτοια πολεοδομική διαδικασία θέτει τρία προβλήματα, στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους: Τό πρόβλημα της αύξησης που προκύπτει από μιά αθρόομη τη έκτακτη (en tache d' huile)¹⁷ άπροσδιόριστη, ή

όποια προκαλεί διαδοχικά την εξαφάνιση των ελεύθερων χώρων. Αυτή η εξέλιξη έχει σάν συνέπειες τόν «υπο-έξοπλισμό» της περιφέρειας γύρω από τά αστικά κέντρα και τή διαδοχική μείωση τού χώρου συνδέσεως με τά κέντρα, τά όποία έχουν τήν τάση να «πνίγονται».

Ο πολλαπλασιασμός των καθημερινών μετακινήσεων, ή συνεχής αύξηση της κυκλοφορίας και ή κερδοσκοπία της γής οδηγούν συχνά στό κέρδος τού τριτογενούς τομέα, άπαιτώντας σε πολλές περιπτώσεις τή γενική άναδιοργάνωση, ή όποία θά επιτρέψει στις μεγάλες αστικές συσσωρευσεις να ασφαλίσουν σωστά τίς λειτουργίες τους.

Αυτές οι επιχειρήσεις είναι δαπανηρές και βραδύκινητες. Θέλοντας όμως έτσι να επιτύχουμε μιά τοπική άναδιοργάνωση, χωρίς να χτίσουμε στην περιφέρεια, είναι σάν να καταδικάζουμε τίς αστικές αυτές συσσωρευσεις σε συνεχή άναδιοργάνωση. Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι έξ ίσου άρνητικές, τόσο στό οικονομικό όσο και στό κοινωνικό επίπεδο. Τά άσκοπα έξοδα, ή αύξηση των τιμών, ή κατάχρηση της ένεργειακής και ό χαμένος χρόνος μειώνουν τήν αποτελεσματικότητα της παραγωγής και της διαχείρισης σε βάρος της οικονομίας της χώρας. Συγχρόνως, οι συνθήκες ζωής των κατοίκων δέν παύουν να χειροτερεύουν σε σχέση με τήν αύξηση τού βιοτικού επιπέδου. Κούραση, έκνευρισμός, άπομόνωση, περιορισμός της έκλογής και ό υπο-έξοπλισμός προστίθενται στην άτυσοφιαρική μόλυνση και στη ρύπανση τού περιβάλλοντος.

Αυτή η εξέλιξη εξανάγκασε τούς άρμόδιους να δοϋν τήν κατάσταση κάτω από ένα άλλο πρίσμα: αύξηση των μεγάλων αστικών κέντρων και καλλιέργεια μιάς στρατηγικής έλέγχου της οικονομικής αύξησης με τή διαδικασία μιάς «όρθολογικής πολεοδομίας». Ένα στοιχείο της στρατηγικής αυτής ήταν, ίσως, ή διαδικασία δημιουργίας των νέων πόλεων.

Οι επίσημοι λόγοι δημιουργίας των νέων πόλεων

Σύμφωνα με τήν απόφαση των πολεοδομικών χωροτακτών και των πολιτικών άρχηγών της Γαλλίας, αυτές οι νέες πόλεις στόχευαν στό να άναδιοργανώσουν τό χώρο των μεγάλων μητροπόλεων. Έπρεπε να άπομακρύνουν διά μιάς τήν πραγματική πολεοδομική εικόνα, που είχε δημιουργηθεί στις άπεραντες ελεύθερες εκτάσεις έξ αιτίας της κατασκευής των μεγάλων συγκροτημάτων κατοικιών, σε σχέση με τίς δημιουργηθείσες ζώνες που είχαν άστικοποιηθεί.

Αυτές οι πόλεις δέν δημιουργήθηκαν για νά παίξουν ένα ρόλο ψυχαγωγίας και προπονήσεων στις μί

16. Με τόν όρο «αναρχική» έννοείται ή χωρίς κανένα προγραμματισμό αύξηση, αλλά όπουδήποτε και χωρίς καμιά μέλητη, αποτέλεσμα της ανάγκης και της άνεξέλεγκτης κατάστασης που επικρατούσε.

17. Η άπροσδιόριστη αυτή πολεοδομική εξέλιξη στη Γαλλία ή-

ταν τό προϊόν μιάς άνεξέλεγκτης διαδικασίας καταναλώσεως τού χώρου που οι Γάλλοι όνόμαζαν laissez-faire ή coup par coup. Η διαδικασία αυτή προέκυψε μετά τόν Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

«οικονομικῶς ἄνετες περιοχές», οὔτε γιά νά δημιουργήσουν «κάποτε» τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἰσορροπία καί τή διοργάνωση ἐνός γαλλικοῦ χώρου. Ἀντίθετα, ἡ ἀνάπτυξη τους θά συμβαδίσει μέ μία ἐνδυνάμωση τῶν διαφοροποιήσεων μεταξύ τῶν περιοχῶν καί ὑπέρ τῶν πῶ ἐνοημένων περιοχῶν.

Οὔτε θά ἀποτελέσουν τίς πόλεις ἀντιστηρίζουσ («Villes d'appui») γιά τήν ἰσορροπία καί ἀνάπτυξη τῶν ἀντιπάλων πόλεων. Βεβαίως, ἐδῶ ὑπάρχουν πολλές σκέψεις, πάντως πῶ σίγουρο εἶναι ὅτι θά θά δυναμώσουν τήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ καί θά τό κεντροποιήσουν πῶ πολύ, λόγω τῆς μικρῆς ἀποστάσεώς τους καί τῆς σύνδεσής τους μέ τό Παρίσι.

Ἀπό τίς ἐννέα νέες πόλεις σέ στάδιο κατασκευῆς, πέντε βρίσκονται στήν περιοχή Παρισιοῦ, μία μέσα στήν περιοχή Rhone-Alpes (Ἄλπεων), μία μέσα στήν περιοχή Nord-pas-de-Calais, μία μέσα στήν περιοχή τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς, καί μία, τέλος, στήν περιοχή Ἄνω Νορμανδίας (Haute Normandie).

Ἐάν τοποθετήσουμε τίς πόλεις αὐτές ἐπάνω σ' ἓνα χάρτη τῆς Γαλλίας, δαπιστώνουμε ὅτι οἱ περιοχές στίς ὁποῖες ἔχουν τοποθετηθεῖ οἱ νέες πόλεις, βρίσκονται ἀνάμεσα στίς πρῶτες ἐξί δυναμικές περιοχές τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους.

Ἐκτός τῆς Λορραίνης (Lorraine), αὐτές οἱ νέες πόλεις ἀναπτύσσονται σέ ἤδη ἀναπτυγμένες περιοχές. Ἡ πῶ δυναμική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ, πῶ περιέχει πέντε νέες πόλεις, εἶναι ἡ περιοχή Basse-Seine. Πάντως, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι οἱ νέες πόλεις ἐνισχύουν τήν ἐνοῖα τῶν ἀντιπάλων πόλεων ἡ πόλεων ἰσορροπίας, μέσα στό πλαίσιο μιάς στρατηγικῆς, ἡ ὁποία τείνει νά ἐλαττώσει τήν ἀντίθεση μεταξύ Παρισιοῦ καί ἐπαρχίας.

Ἐπί πλέον, οἱ νέες πόλεις ἀναπαράγουν πάλι, μέσα σέ μιά γεωγραφική κλίμακα πῶ περιορισμένη, τήν ὀργάνωση μιάς ἐθνικῆς ἱεραρχικῆς δομῆς, ὑπογραμμίζοντας, σέ πρῶτο πλάνο, ὅτι ἐκεῖνες οἱ ἀστικές πόλεις πῶ κερδίζουν ἀπό τή δημιουργία τῶν νέων πόλεων εἶναι οἱ ἤδη ὑπάρχουσες πόλεις ἰσορροπίας, πῶ βρίσκονται στίς πῶ δυναμικές περιοχές τῆς Γαλλίας.

Μπορούμε, κατά κάποιον τρόπο, νά συμπεράνουμε ὅτι αὐτό ὀφείλεται στήν ἔλλειψη συνεργασίας μεταξύ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς τῶν νέων πόλεων καί τῆς ἐθνικῆς χωροταξίας, ἡ, χειρότερα ἀκόμα, στήν ἐγκατάλειψη τοῦ σχεδίου γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν πῶ ἀδύνατων περιοχῶν. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρκετά ἀόριστη. Γιά νά καταλάβουμε τή λογική τῶν πολεοδομῶν-χωροτακτῶν πρέπει νά κάνουμε μιά σύντομη ἀνάλυση τῆς «διεθνούς κατάστασης» καί νά κατασταλάξουμε στήν ἐκλογή τῆς τοποθεσίας καί στή στρατηγική τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία.

οἱ ἐννέα νέες πόλεις

Μέσα στόν διεθνή οικονομικό ἀνταγωνισμό ὁποῦ οἱ εὐρωπαϊκές πόλεις ἀνταγωνίζονται μεταξύ τους, οἱ

μεγάλες ἀστικές πόλεις κατέχουν στρατηγική σημασία.

Τό ἄνοιγμα τῶν συνόρων μέ τήν Κοινή Ἀγορά, ἡ γοργή ἀύξηση τῆς δυτικῆς οικονομίας καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν ἐξαναγκάζουν τίς κυβερνήσεις ὁλων τῶν κρατῶν νά καιροφυλακτοῦν στόν διεθνή ἀνταγωνισμό μεταξύ τῶν μεγάλων ἀστικῶν πόλεων. Οἱ δυναμικότερες δραστηριότητες συνήθως τοποθετοῦνται στά πλαίσια τῶν ἀστικῶν περιοχῶν πῶ οἱ πολιτικοί τίς κρίνουν προσφορότερες. Ἡ χωροθέτηση μιάς πόλης πρέπει, λοιπόν, πρῶν ἀπό κάθε ἄλλο, νά εἶναι «ἐλκυστική», ἀποδοτική γιά τίς ἐταιρεῖες, τῶν ὁποῶν ὁ ρόλος εἶναι ἀποφασιστικός γιά τήν «εὐημερία» τῆς περιοχῆς καί τῆς χώρας γενικότερα.

Τά κεντρικά γραφεῖα τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, οἱ ἐταιρεῖες παραγωγῆς προϊόντων βεβαίως βιομηχανίας, ἐργαστήρια καί κέντρα ἐρευνῶν ἀποτελοῦν, μαζί μέ τούς διάφορους διεθνείς ὀργανισμούς, δημόσιους ἡ ἰδιωτικούς, ἓνα «παιχνίδι» τοῦ ὁποῦ ἡ σημασία ἀπαιτεῖ μιά συνεχή καί ἀξανάμνη ἐπέμβαση τῆς δημόσιας ἀρχῆς.

Ἡ χωροθέτηση τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων σήμερα συλλαμβάνεται σάν μιά χωροθετική μετάφραση μιάς πολιτικῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων ἐπενδύσεων.

Ἐτσι, ἡ δημιουργία τῶν ἐννέα νέων πόλεων πρέπει νά ἀνταποκρίνεται, κατά κάποιον τρόπο, στήν προσπάθεια τῆς προωθήσεως διεθνῶς τῶν πῶ ἀνταγωνιστικῶν περιοχῶν, στίς ὁποῖες βασίζονται καί οἱ ἐπενδύσεις τῶν ἐθνικῶν καί πολυεθνικῶν συγκροτημάτων.

Ἡ ἀστική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ εἶναι λοιπόν ἡ μόνη ἀστική περιοχή, κατάλληλη νά ἀνταγωνισθεῖ ἐπαξίως τίς ἀντίπαλες περιοχές τῆς ΕΟΚ, δηλαδή τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ρήνου, τοῦ Randstand τῆς Ὀλλανδίας, ἡ τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές μητροπόλεις, ὁπως τίς Βρυξέλλες, τό Μόναχο, τό Λονδίνο, τή Ζυρίχη, τή Φρανκφούρτη, τό Μιλάνο κτλ. Ἡ διοικητική κεντροποίηση στή Γαλλία καί ἡ οικονομική κεντροποίηση πῶ συμπίπτει μέ τή διοικητική δίνουν στήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ ἓνα *βάρος-κύρος*, σημαντικό γιά τή ζωῆ τῆς χώρας. Ἡ οικονομική ἀνάπτυξη ἔχει σάν συνέπεια τήν ἐνίσχυση τῆς γραφειοκρατίας.

Μόνο τό συγκρότημα τοῦ Παρισιοῦ μπορεί νά ἀντέξει στόν διεθνή ἀνταγωνισμό, μιλώντας σέ ἐθνική κλίμακα. Καμιά ἐπαρχιακή πόλη δέν ἦταν, οὔτε εἶναι, σέ θέση νά παίζει, ὅσο τό Παρίσι, σημαντικό ρόλο μητροπόλεως, τόσο στόν εὐρωπαϊκό ὅσο καί στόν διεθνή ἀνταγωνισμό. Μιά πτῶση λοιπόν τῆς θέσεως τοῦ Παρισιοῦ θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐπιτυχία τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν καί στόν οικονομικό τομέα.

Οἱ πέντε νέες πόλεις τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιοῦ παίζουν, ἴσως, στήν ἀναδιοργάνωση αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ἓνα ρόλο στρατηγικό.

Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν περιοχή τῆς Rouen-le Havre. Γιά νά ἀντισταθίσουν τίς «κεντρόφυγες δυνά-

μεις» πού δροῦν στήν περιοχή αὐτή, μέ κατευθύνσεις ἀπό Βορρά πρὸς Νότο καί πρὸς Ἀνατολάς τῆς Γαλλίας, χρειάζονται νά δυναμώσουν ἕναν ἀπό τοὺς σπονδυλοφόρους ἄξονες τῆς γαλλικῆς ἀνάπτυξης. Ὁ ἄξονας τῆς κοιλάδας τοῦ Σηκουάνα, συνδεδεμένος μέ Παρίσι, καταλήγει στή θάλασσα, σὸ λιμάνι τοῦ Havre.

Ἡ νότια πόλη, τὸ Vaudreuil, ὡς πρὸς τὴν σχέση ἠαντε-Paris, θά διευκολύνει τὴν «ἀποσυμφόρηση» καί τὴν ἀναδιοργάνωση ἑνὸς ἀπὸ τοὺς κόμβους τοῦ ἄξονα αὐτοῦ.

Ἡ Rouen¹⁸ θά δεχθεῖ ὀρισμένες ἐκτελεστικές λειτουργίες δευτερευούσας ἢ τριτογενεῖς, οἱ ὁποῖες, σὲ σχέση μέ τὶς στενές ἐπαφές πού ἔχει μέ τὸ Παρίσι, δέν θά ἀποτελέσουν μιά πραγματικὴ ἀποκέντρωση ἂν δέν ἐπιτύχουν μὴν ὀρισμένη «αὐτονομία».

Ἡ γοργὴ ἀστικοποίηση τῆς περιοχῆς Basse-Seine θά προικισθεῖ μέ τὸ βιομηχανικό-λιμενικὸ συγκρότημα τοῦ Havre, βασιζόμενη πάντα στὴν αὐξηση τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιῦ. Τὸ Vaudreuil¹⁹ λοιπὸν ἀποτελεῖ τὸ μῆγμα αὐτῆς τῆς ἀστικοποίησης, ἐπιτρέποντας σὸ δυναμικὸ τοῦ Παρισιῦ νά διοχετευθεῖ μέχρι τῆς θάλασσας. Τὸ Lille-Est πᾶζει ἐπίσης ἕναν ἀνάλογο ρόλο μέ τὸ Vaudreuil, βασιζόμενο σὸν λιμάνι καί στὴ βιομηχανία τῆς περιοχῆς Pas-de-Calais Dunkerque.

Ἡ μητροπολιτικὴ περιοχὴ τῆς Lille, ἐκτός ἀπὸ αὐτὸ τὸ προσόν, διαθέτει καί ἕνα τμήμα πανεπιστημιακοῦ ἐργαστηρίου, δημιουργώντας ἐπενδύσεις ἀπὸ ἰδιωτικούς καί δημόσιους φορεῖς, πράγμα πού ἀποτελεῖ καινοτομία γιὰ τὴν περιοχὴ. Αὐτὸ θά ἐνδυνάμει καί τὶς πολυεθνικές, ἀλλὰ καί τὶς κρατικές ὀμίμες νά δημιουργήσουν ἀπὸ ἐκεῖ πόλους ἐνεργείας. Παρὰλλήλως ὕφισταται καί ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν τῆς παραμεθόριες περιοχῆς τοῦ Βελγίου, πού ἡ Γαλλία φοβόταν.

Ὁ ἀνταγωνισμὸς

Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ξένων πόλεων καί ἡ τοποθεσία τους ἐπηρεάσαν τὴν ἐκλογὴ τοποθεσίας τῶν νέων γαλλικῶν πόλεων. Σημαντικές πόλεις ἰσορροπίας καί ἀντιστηρίξεις στὶς παραμεθόριες περιοχῆς ἦσαν ἀπαραιτήτες. Χρειαζόνταν λοιπὸν πόλεις παραμεθόριες μέ λιμάνι σὲ εὐρωπαϊκὰ πλαίσια γιὰ ν' ἀντισταθῶν στὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων, ὅπως τὸ Λονδίνο, ἡ Ἀμβέρσα, τὸ Ρότερνταμ. Συγχρόνως, ἕνας ἰσχυρὸς ἀστικός πόλος, χρησιμοποιούμενος σάν σταθ-

μὸς μεταξύ Παρισιῦ καί Βορρά, θά μπορούσε ν' ἀντισταθεῖ στὴν ἐπιρροή τοῦ πόλου Βρυξέλλες-Ἀμβέρσα. Ὁ πόλος αὐτός, εἰδικευμένος στὴν ἔρευνα καί τὴν ἐφαρμογὴ, ὅπως τὸ πανεπιστήμιο τῆς Lille, ἦταν καί εἶναι ἴσως τὸ ἐντιστάθμισμα σ' αὐτὸν τὸν τομέα.

Συγχρόνως, τὸ Lille-Est θά ἐπιτρέψει τὴν ἀνανέωση τοῦ παλιοῦ κέντρου τῆς Lille, βοηθώντας τὸ νά συγκεντρώσει τὸν τριτογενῆ τομέα. Ἡ νέα πόλη, στὴν ὁποία γίνεται ἡ ἔρευνα καί ἡ ἐφαρμογὴ, θά δώσει τὴν δυνατότητα στὴ Lille νά ἐνισχυθεῖ στὴν περιοχὴ, ἀλλὰ καί σὲ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο.

Ἡ νέα πόλη L'Isle d' Abeau, τοποθετημένη στὸν κυκλοφοριακὸ ἄξονα Λυὸν-Ἰταλία, δημιουργήθηκε γιὰ νά ἐπιτρέψει τὴν ἀνακαίνιση τῆς λυωνέζικης συσσωρεύσεως καί νά ἐνισχύσει τὸν ἄξονα αὐτὸν. Κατασκευασμένη κοντὰ τὸν νέο ἀεροδρόμιο τοῦ Σατολάς Λυὸν, ἡ νέα πόλη πρέπει νά αὐξήσει τὴν οικονομικὴ δύναμη τῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς Λυὸν—St. Etienne—Grenoble, ἀπέναντι στὴ δύναμη Zurich—Genève—Bâle καί Μιλάνο.

Ἡ δημιουργία τῆς νέας πόλης διαγράφεται συγχρόνως σάν στοιχεῖο-κλειδί τοῦ ἐθνικοῦ χωροταξικοῦ συστήματος γιὰ νά γίνει ὁ κόμβος στὸν βιομηχανικὸ ἄξονα τὸν Ρήνο μέχρι τῆς Μεσόγειου.

Ἡ L' Isle d' Abeau εἶναι ἡ πόλη τῆς ἠλεκτρονικῆς τεχνολογίας γιὰ ν' ἀνταποκριθεῖ στὸν ἀνταγωνισμὸ τοῦ Μιλάνο (Ἰταλία).

Etang de Berre (Marseille): Εἶναι τὸ ἴδιο μέ τῆς Lille. Δημιουργήθηκε τὸ σιδηρουργικὸ γκρουπ (Fos) γιὰ ν' ἀντισταθεῖ στὸν ἀνταγωνισμὸ Γένουας καί Βαρκελώνης καθὼς καί στὸν ἀνταγωνισμὸ μέ τὴ Μεσόγειο καί τὴ Βόρεια Ἀφρική.

Τὸ λιμάνι τῆς Μασσαλίας καί ὁ συνεχῆς ἀνταγωνισμὸς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λιμανιῶν καθόρισαν τὴν ἐκλογὴ τοῦ χώρου. Τὸ λιμάνι, τὰ πολλὰ ἐργατικά χέρια καί ὁ πληθυσμὸς θεωρήθηκαν στοιχεῖα γιὰ τὴν τοποθέτηση τῆς νέας πόλης Etang de Berre.

Οἱ ἐπίσημοι καί ἀνεπίσημοι λόγοι δημιουργίας τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία

Ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας, ὅσον ἀφορᾷ τὶς νέες πόλεις, εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ὡς πρὸς τὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων, ὅπως π.χ. τῆς Ἀγγλίας πρὶν ἀπὸ 15-20 χρόνια. Στὴν Ἀγγλία καί στὴ Σουηδία, ἡ δημιουργία τῶν νέων πόλεων στόχευε σὲ πολὺ μεγάλου βαθμοῦ στὴν ἐπίλυση δημογραφικῶν, στατιστικῶν καί ἐν γένει κοινωνικῶν θεμάτων μέσα στὸν πολεοδομικὸ πλαίσιο.

Ἡ βιομηχανικὴ διαδικασία δημιουργήσε νέες ἀνάγκες καί τὴν κακὴ λειτουργία τῶν κοινωνικῶν καί πολεοδομικῶν σχέσεων, κυρίως σὲ κυκλοφορία, κατοικία, ἐξοπλισμὸ, κοινωνικο-πνευματικά κέντρα, διδα-

18. Rouen: Εἶναι μιά βιομηχανικὴ πόλη πού βρίσκεται 10-20 χλμ. ἀπὸ τὸ Vaudreuil καί τὴν Lille. Ἀποτελεῖ δὲ κατὰ κάποιον τρόπο μιά εὐθύγραμμη συνέχεια τοῦ βιομηχανικοῦ κόμβου Παρισι-Basse-Seine-Vaudreuil-Rouen-Lille-Est-EOK.

19. Στὸ Vaudreuil, ἐπειδὴ, πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τῆς νέας πόλης, ὑπῆρχε μιά διασπαστὴν περιοχὴ, ὁδῆκε ἡ ἐυκαρία ἐξακριβωσῆς τῆς ἀποσφαιρικῆς μόλυνσης μιάς περιοχῆς ἀπὸ τὴ δημιουργία μιάς πόλης. Ἐτεῖ, θά εἶναι ἡ πρώτη περιοχὴ γιὰ τὴν ὁποία θά ἔχουμε σωστὰ καί ἀδιάβλητα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπίσης πρώτη παρόμοια ἔρευνα στὸν κόσμο γύρω ἀπὸ τὸ σημαντικό αὐτὸ θέμα.

Ένα προάστιο δεν είναι τίποτα άλλο από το προϊόν μιάς πολεοδομικής ενέργειας που καταλήγει στο «πολεοδομούμενο» (L'urbain). Έδω παρατηρείται η έλλειψη του κέντρου και τής κεντρικότητας.

Γιά να άποφευθούν αυτά τά κενά έγιναν προσπάθειες να δημιουργηθούν, στίς νέες πόλεις και άλλοι, πραγματικά άστικά κέντρα, συγκεντρώνοντας τίς διάφορες λειτουργίες και τίς ιδιότητές τους, κατοικίες, εμπόριο, έξοπλισμό, άναψυχή κτλ. Αυτή ή πολιτική είχε σαν άποτέλεσμα να περιορίσει τίς διαδοχικές μεταναστεύσεις, ευνοώντας τήν αύξηση ψυχαγωγίας του κέντρου, και κυρίως του πρωτεύοντος κέντρου.

Ή νέα πόλη είναι πριν από κάθε άλλο «καρδιά» πόλης. Μακριά από τήν ποικιλία των σχεδίων, βρίσκουμε, σαν μιά σταθερή, αυτή τήν ιδέα τής κεντρικοποίησης. «Μιά πόλη άξίζει, ό,τι άξίζει τό κέντρο της». Μιά πόλη που δεν έχει κέντρο είναι προάστιο. Ή θεληματική αυτή φιλοδοξία δημιουργίας ενός δυναμικού άστικού κέντρου άποτελεί τό μεγάλο «στοίχημα» των νέων γαλλικών πόλεων. Αυτό σημαίνει ότι τά δημιουργηθέντα νέα κέντρα έρχονται σε συναγωνισμό με τά παλιά άστικά κέντρα; Τίποτε δεν είναι σίγουρο. Αυτά τά κέντρα διαγράφονται μέσα σε μιά ιεραρχία, σε μιά επανάληψη λειτουργιών ή στην καθοδηγητική άπόφαση; Τά πρωτεύοντα κέντρα έχουν πάντα τόν κύριο ρόλο ως προς τήν επιτυχία των νέων πόλεων.

Οι νέες πόλεις δεν δέχονται, λοιπόν, τίς περισσότερες φορές, όλες τίς δραστηριότητες, αλλά τμήματα συμπληρωματικά του δευτερογενούς τομέα, καθώς και λειτουργίες που ανταποκρίνονται στον τριτογενή τομέα, εμπόριο και άλλες κοινωνικο-μορφωτικές λειτουργίες.

Αυτή ή προσαρμογή των λειτουργιών φαίνεται να άποτελεί άπαραίτητη προϋπόθεση για τή σύνθεση των νέων πόλεων.

Τό Zoning τής Χάρτας των Άθηνών άπορρίπτεται συστηματικά, εκτός από τήν περίπτωση των δραστηριοτήτων εκείνων που άπαιτούν μεγάλους χώρους.

Ή «Agora d' Evry» θά συγκεντρώσει κάτω από τήν ίδια στέγη, και σε διάφορα επίπεδα, έναν τεράστιο έξοπλισμό κρατικού και ιδιωτικού χαρακτήρα. Τό όλο έργο του κέντρου θά καλύπτει επιφάνεια 30.000 μ2, οργανωμένο γύρω από μιά «πληροφοριακή πλατεία», από όπου θά διακρίνονται όλες οι δραστηριότητες που θά είναι άντιληπτής χάρις σε μιά ιδιόμορφη κατασκευή.

Στό Cergy οι πολυκατοικίες θά δέχονται όρισμένους φοιτητές τής Essec (Πανεπιστήμιο), που είναι τοποθετημένη στην «καρδιά» τής νέας πόλης. Σε άλλες πόλεις διάφορα συγκροτήματα, σχολικά, μορφωτικά, κοινωνικά, θά τοποθετούνται στό κέντρο τής πόλης, ώστε να υπάρχει μιά έτερογενεία κοινωνική ή δυνατότητα για έναλλαγή κατοικίας, γραφείων, βιοτεχνιών κτλ.

Πάντως, τοποθετώντας όλη τή δύναμη και τήν πα-

ραγωγικότητα στη χωροταξική όριοθέτηση των «κέντρων» των νέων πόλεων, τό κράτος μπορεί και έλέγχει άποτελεσματικά τήν τοποθέτηση των άπαραίτητων για τήν επιτυχία του κέντρου λειτουργιών.

Ή άγορά από τό κράτος των κεντρικών χώρων, των εκτάσεων για τή δημιουργία του κέντρου έμποδίζει τήν κτηματολογική κερδοσκοπία να υπάρξει και έπιτρέπει τή συγκέντρωση των κρατικών επενδύσεων στη δημιουργία του κέντρου αυτού, «της καρδιάς τής πόλης».

Καλά συνδεδεμένες μεταξύ τους και κυρίως με τό κέντρο, μ' ένα σύστημα οδών, σιδηροδρομικό, μοντέρνο (express, metro, aerotrain, autoroutes, κτλ), οι νέες πόλεις δεν άποκλείουν τή δυνατότητα έκμεταλεύσεως αυτής τής προτεραιότητας για τους κατοίκους, που συνδέεται με τή ζωή τους μέσα στο σύστημα των μεγάλων άστικών συσσωρευσεων. Αυτό τό δικτυο μεταφορών, τελειοποιημένο, θέτει ολόκληρο τόν μητροπολιτικό χώρο, μ' όλες τίς δυνατότητες έκλογής που προσφέρει, στη διάθεση των κατοίκων. Στό έξηξ, χάρη στη συνεχή κινητικότητα στό κέντρο μιάς άστικής περιοχής, ή ύπαρξη ενός πραγματικού κέντρου, μ' όλες τίς έξυπνησεις, δεν θά άποτελεί πλεονέκτημα μιάς μειωηφίας. Τό κοντράστο μεταξύ ενός μοναδικού κέντρου, άρκετά παραστατικού, και μιάς άμορφης και άώνυμης περιφέρειας θά μετριάσει. Οι κάτοικοι των νέων πόλεων θά είναι «όλοκληρωτικοί» πολίτες.

Πρέπει λοιπόν να συμπεράνουμε ότι οι νέες γαλλικές πόλεις θά οδηγηθούν σε όριστική διακοπή με τήν άρχή των κοινωνικών καταπίσεων; Μπορούν να θέσουν όριστικά τέλος σ' αυτές τίς έσωτερικές διακρίσεις, οι όποιες ενισχύονται μέσα στίς μητροπολιτικές εκτάσεις; Μιά άνάλυση, με διαφορετική δομή των νέων πόλεων, έδειξε καθαρά ότι ή άρχή τής ιεραρχίας των χωρών συνεχίζεται, αλλά και έντείνεται.

Οι νέες πόλεις είναι πριν από κάθε άλλο *ένα νέο άστικό κέντρο*, θεσμικό σημείο ενός συνόλου, ενός τομέα κατοικιών, μιάς ζώνης άπασχόλησης και «ανάδημιουργίας», «δραστηριότητας» και «άναπαγωγής»...

Όπως παραδέχονται οι ίδιοι οι χωροτάκτες, τό Zoning συνεχίζει να έπικρατεί έξω από τά κέντρα. Δεν κάνουμε παρά μιά άναπαγωγή, σε άλλη κλίμακα, του κοντράστου που ύπάρχει μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, δηλαδή του πρωστατικού φαινόμενου.²⁰

«Ή δημιουργία των άστικών κέντρων είναι τό μόνο θέμα για τό όποιο ελήφθησαν αύστηρές και σοβαρές άποφάσεις εύθύς εξ άρχης από τό άνώτατο κρατικό επίπεδο και διαρκώς επανεξεταζόταν για τήν κατασκευή και επιτυχία τους».

20. Προστατικό φαινόμενο: Ή δομή που έχει σαν άποτέλεσμα μιά νέα κοινωνική διάκριση του άστικού πληθυσμού. Οι άνώτατες κοινωνικές τάξεις μένουν στό κέντρο των άστικών περιοχών, κοντά στα κέντρα άποφύσεων, ενώ οι άλλοι μεταναστεύουν στίς νέες πόλεις ή στα νέα δημιουργούμενα συγκροτήματα.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰ ἄλλα, ἀφέθηκε ἐλευθερία σέ κάθε ομάδα ἐργασίας. Παρ' ὅλες ὁμως τίς προσπάθειες τῶν χωροτακτῶν, σήμερα εἶναι βέβαιο ὅτι τὰ κέντρα τὰ ὁποῖα προβάλλουν οἱ νέες πόλεις δέν θά ἀσκοῦν παρά μόνο δευτερεύοντα ρόλο, θά ἐξακολουθοῦν νά ἐξαρτιῶνται ἀπό τὰ πρωτεύοντα. Πάντως, αὐτά τὰ κέντρα ἀνήκουν σέ κάθε στιγμή στήν «ἡγεμονία» τοῦ πρωτεύοντος κέντρου, τοῦ ὁποῖου συλλέγουν τίς ἀπορριπτόμενες λειτουργίες.

Ἡ πολιτική τῶν νέων πόλεων συμμετέχει ἐν τούτοις σέ μιᾶ ἄλλῃ πολιτική ἢ ὁποῖα συνίσταται στό ξεκαθάρισμα τῶν κέντρων γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐνδυνάμωσή τους.

Πάντως, ὑπάρχει μιᾶ ἀλληλοκάλυψη μεταξύ πρωτεύοντος καί δευτερεύοντος, μεταξύ διευθυντικῶν δραστηριοτήτων, πράγμα πού ἐξηγεῖ τή σημασία πού δόθηκε στά δίκτυα συνδέσεως μέ τό ἐκάστοτε κέντρο.

Ἡ εἰκόνα πού προβάλλεται δέν εἶναι πλέον ἡ εἰκόνα μιᾶς ἰσορροπημένης καί ἀνεξάρτητης κοινότητας, πού διέπεται ἀπό τήν ὑποστήριξη τῶν κατοίκων, ἀλλά, στό μεγαλύτερο μέρος, εἶναι ἡ εἰκόνα ἐνός «American way of life», μέσα στόν ὁποῖο οἱ κάτοικοι πολὺ κινητικά συμμετέχουν σ' ἕναν καταναλωτικό πολιτισμό χάρη στό κυκλοφοριακό σύστημα.

Ἡ ἀναζητούμενη ἐνότητα δέν εἶναι αὐτή τῆς γειτο-

νιάς, τῆς συνοικίας ἢ τῆς ἴδιας τῆς νέας πόλης, ἀλλά ἡ ἐνότητα τοῦ συνόλου τῆς ἀστικής περιοχῆς, πού ἔχει καταστεῖ ἀλληλέγγυα ἀπό τόν πολλαπλασιασμό τῆς κινητικότητας τῶν κατοίκων. Ἡ ἀστική ψυχαγωγία δέν ἔχει τίποτα τό ἰδιαίτερο μέ τή «δημιουργηθεῖσα» κοινωνική ζωή, χωρίς τή ζωτικότητα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

Ἡ καθημερινή ζωή τῶν κατοίκων τῶν νέων πόλεων μένει ὀριοθετημένη ἀπό τίς δυνάμεις ἀποφάσεων πού εἶναι τοποθετημένες στό πρωτεύον κέντρο, δηλαδή, στήν κατευθυνόμενη κεντρικοποίηση, τῆς ὁποίας ἡ θέση ἐξουσιάζει τίς μητροπολιτικές ἐκτάσεις πού ἀρχισαν νά μεταβάλλονται σ' αὐτό πού πολλοί ὀνομάζουν «περιοχὴ φερμῶν».

Δημιουργήθηκαν λοιπόν ἑλκυστικά καί σύγχρονα κέντρα γιά νά ἐξαφανιστεῖ τό φαινόμενο τοῦ προαστίου· ἀντιθέτως, ὁμως, τὰ νέα αὐτά κέντρα στή Γαλλία δίνουν μιᾶ νέα ἔμφαση ἀκριβῶς στό φαινόμενο αὐτό. Δηλαδή, ἡ πολιτική ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖται νομίζουμε ὅτι τείνει σέ μιᾶ ποσοτική βελτίωση τῶν κέντρων, χωρίς βασικές καί κοινωνικές ἀλλαγές.

Ἐάν μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανεὶς ὅτι αὐτή ἡ πολιτική παρουσιάζει κάτι τό νέο στόν πολεοδομικό τομέα, ὡστόσο, δέν εἶναι τίποτα τό νέο, στήν πραγματικότητα, ἐκτός ἴσως ἀπό ἕνα νέο μοντέλο «προαστικοποίησης».